

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 23. novembra 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere – Článok 3 ods. 1 – Značná nerovnováha – Náklady spojené s úverom odlišné od úrokov – Článok 7 ods. 1 – Určovací žaloba – Záujem na konaní – Článok 6 ods. 1 – Určenie nekalej povahy zmluvnej podmienky – Dôsledky“

Vo veci C-321/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie (Okresný súd Varšava, Poľsko) z 22. februára 2022 a doručený Súdnemu dvoru 5. mája 2022, ktorý súvisí s konaním:

ZL,

KU,

KM

proti

Provident Polska S.A.,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory C. Lycourgos, sudcovia O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa), J.-C. Bonichot, S. Rodin a L. S. Rossi,

generálny advokát: P. Pikamäe,

tajomník: M. Siekierzyńska, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 30. marca 2023,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Provident Polska S.A., v zastúpení: M. Modzelewska de Raad, advokat, A. Salbert a B. Wodzicki, radcowie prawni,

* Jazyk konania: poľština.

- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, M. Kozak a S. Żyrek, splnomocnení zástupcovia,
  - Európska komisia, v zastúpení: M. Brauhoff a N. Ruiz García, splnomocnení zástupcovia,
- po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 22. júna 2023,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1, článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci troch jednotlivých sporov medzi ZL, KU a KM na jednej strane a spoločnosťou Provident Polska S.A. na druhej strane vo veci platnosti rôznych podmienok uvedených v zmluvách o spotrebiteľskom úvere, ktoré ZL, KU a KM uzavreli so spoločnosťou Provident Polska alebo s inou spoločnosťou, ktorej právnym nástupcom sa stala táto spoločnosť.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Článok 3 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery [dobrej viery – *neoficiálny preklad*] spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“
- 4 Článok 4 tejto smernice uvádza:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí [nekalá povaha zmluvných podmienok sa posudzuje – *neoficiálny preklad*] so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená [, ktoré sú predmetom zmluvy – *neoficiálny preklad*] a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné [Posúdenie nekalej povahy podmienok sa netýka ani definície hlavného predmetu zmluvy, ani primeranosti medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami a tovarom poskytovanými ako protihodnota na strane druhej, pokiaľ sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*].“
- 5 Podľa článku 6 ods. 1 uvedenej smernice:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa

a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

6 Článok 7 ods. 1 tej istej smernice stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému [ďalšiemu – *neoficiálny preklad*] uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

7 Článok 8 smernice 93/13 stanovuje:

„Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné [prísnejšie opatrenie zlučiteľné – *neoficiálny preklad*] so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa.“

Poľské právo

Občiansky zákonník

8 Ustawa – Kodeks cywilny (zákon o Občianskom zákonníku) z 23. apríla 1964 (Dz. U. č. 16, položka 93), v znení účinnom v čase skutkových okolností sporov vo veci samej (ďalej len „Občiansky zákonník“), v článku 58 stanovuje:

„§ 1. Právny úkon, ktorý je v rozpore so zákonom alebo vedie k obchádzaniu zákona, je neplatný, pokiaľ relevantné ustanovenie nestanovuje inak, najmä ak stanovuje, že neplatné ustanovenia právneho úkonu sa nahrádzajú príslušnými ustanoveniami zákona.

§ 2. Právny úkon, ktorý je v rozpore so zásadami spoločenského spolunažívania, je neplatný.

§ 3. Ak je neplatná iba časť právneho úkonu, ostatné časti úkonu zostávajú v platnosti, pokiaľ z okolností nevyplýva, že by úkon nebol vykonaný bez neplatných ustanovení.“

9 Článok 3851 ods. 1 a 2 tohto zákonníka stanovuje:

„§ 1. Podmienky spotrebiteľskej zmluvy, ktoré neboli so spotrebiteľom dohodnuté individuálne, nie sú pre neho záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý hrubo porušuje jeho záujmy (nekalé zmluvné podmienky). Toto ustanovenie neplatí pre podmienky, ktoré definujú hlavné povinnosti strán, predovšetkým cenu alebo odmenu, ak boli jednoznačne formulované.

§ 2. Ak nejaká podmienka zmluvy nie je podľa odseku 1 pre spotrebiteľa záväzná, ostatné ustanovenia zmluvy zostávajú pre strany záväzné.“

10 Článok 405 uvedeného zákonníka stanovuje:

„Každý, kto získal majetkový prospech na úkor inej osoby bez právneho základu, je povinný tento majetkový prospech vrátiť, a ak by to nebolo možné, vrátiť jeho hodnotu.“

11 Článok 410 Občianskeho zákonníka znie:

„1. Ustanovenia predchádzajúcich článkov sa uplatňujú najmä v prípade neoprávneného plnenia.

2. Plnenie je neoprávnené, ak osoba, ktorá plnenie poskytla, vôbec nebola povinná ho poskytnúť alebo ho nebola povinná poskytnúť osobe, ktorej ho poskytla, alebo ak dôvod plnenia zanikol, alebo ak sa nedosiahol účel plnenia, alebo ak právny úkon, na základe ktorého bolo potrebné plnenie poskytnúť, bol neplatný a po poskytnutí plnenia nenadobudol platnosť.“

12 Podľa článku 720 ods. 1 tohto zákonníka:

„Zmluvou o pôžičke sa poskytovateľ pôžičky zaväzuje preniesť vlastníctvo k určitej sume peňažných prostriedkov alebo len druhovo určených predmetov na príjemcu pôžičky, zatiaľ čo príjemca pôžičky sa zaväzuje vrátiť rovnakú sumu peňažných prostriedkov, respektíve rovnaké množstvo predmetov rovnakého druhu a kvality.“

Civilný sporový poriadok

13 Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (zákon, ktorým sa stanovuje Civilný sporový poriadok) zo 17. novembra 1964 (Dz. U. č. 43, položka 296), v znení účinnom v čase skutkových okolností sporov vo veci samej (ďalej len „Civilný sporový poriadok“), v článku 189 stanovuje:

„Žalobca môže navrhnúť, aby súd konštatoval existenciu alebo neexistenciu právneho vzťahu alebo práva, ak má záujem na konaní.“

14 Podľa článku 316 ods. 1 tohto kódexu:

„Po skončení pojednávania súd vydá rozsudok na základe skutkového stavu existujúceho v čase skončenia pojednávania; najmä okolnosť, že pohľadávka sa stala splatnou až v priebehu konania, nebráni vydaniu rozsudku, ktorým sa ukladá povinnosť zaplatiť túto pohľadávku.“

Zákon o spotrebiteľskom úvere

15 Ustawa o kredycie konsumenckim (zákon o spotrebiteľskom úvere) z 12. mája 2011 (Dz. U. č. 126, položka 715), v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veciach samých, v článku 3 uvádza:

„1. Za ‚zmluvu o spotrebiteľskom úvere‘ sa považuje zmluva o úvere na sumu nie vyššiu ako 255 550 [poľských zlotých (PLN)] alebo v zodpovedajúcej hodnote v inej mene ako poľskej mene, ktorú poskytovateľ úveru v rámci svojej činnosti poskytuje alebo sľubuje poskytnúť spotrebiteľovi.

2. Zmluva o spotrebiteľskom úvere zahŕňa najmä:

1) zmluvu o pôžičke;

...“

16 Článok 30 ods. 1 tohto zákona, v znení uplatniteľnom v čase skutkových okolností v sporoch vo veci samej, stanovuje:

„Zmluva o spotrebiteľskom úvere musí obsahovať:

...

(3) dĺžku trvania zmluvy;

...

(8) podmienky a lehoty na splácanie úveru...

...“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 17 ZL, KU a KM uzavreli zmluvy o spotrebiteľskom úvere so spoločnosťou Provident Polska alebo inou spoločnosťou, ktorej právnym nástupcom sa Provident Polska stala.
- 18 Zmluva uzavretá so ZL 11. septembra 2019 sa týka úveru vo výške 8 100 PLN (približne 1 810 eur) s ročnou úrokovou sadzbou 10 %. Podľa tejto zmluvy dlžná suma predstavuje celkovo 15 531,73 PLN (približne 3 473 eur), ktorá má byť predmetom 90 týždenných platieb vo výške 172 PLN (približne 38 eur).
- 19 Celková dlžná suma zahŕňa okrem požičanej sumy 8 100 PLN (približne 1 810 eur) celkové náklady spojené s pôžičkou vo výške 7 431,73 PLN (približne 1 662 eur), ktoré znáša dlžník. Tieto celkové náklady pozostávajú jednak z úrokov vo výške 1 275,73 PLN (približne 285 eur) a jednak z nákladov odlišných od úrokov vo výške 6 156 PLN (približne 1 377 eur), konkrétne „provízia za poskytnutie úveru“ vo výške 4 050 PLN (približne 906 eur), „administratívne poplatky“ vo výške 40 PLN (približne 9 eur) a „poplatok za flexibilný splátkový kalendár“ vo výške 2 066 PLN (približne 462 eur).
- 20 Tento „flexibilný splátkový kalendár“, ktorý bol dlžník povinný prijať, obsahuje dve časti. Na jednej strane spočíva v tom, že sa dlžníkovi za určitých podmienok poskytne možnosť odložiť maximálne štyri splátky, ktoré sú odložené na konci bežného obdobia splácania bez zvýšenia úrokov. Na druhej strane obsahuje „záruku udržateľnosti záväzku splácania“, ktorou sa veriteľ vzdáva akejkoľvek pohľadávky, ktorá je ešte splatná na základe zmluvy o pôžičke v prípade smrti dlžníka počas trvania tejto zmluvy.
- 21 V súlade s bodom 6.a dotknutej zmluvy o pôžičke sú sumy splatné v 90 týždenných splátkach výlučne v hotovosti obchodnému zástupcovi poskytovateľa úveru pri jeho návštevách v mieste bydliska dlžníka.
- 22 Zmluva uzavretá s KU 13. októbra 2020 sa týka pôžičky vo výške 6 240 PLN (približne 1 395 eur) s ročnou úrokovou sadzbou 7,2 %. Táto suma sa skladá zo sumy 6 000 PLN (približne 1 342 eur) vyplatené v hotovosti a sumy 240 PLN (približne 53 eur), v prípade ktorej táto zmluva spresňuje, že bola uhradená na účet podľa pokynov dlžníka uvedených v žiadosti o poskytnutie pôžičky. Podľa tejto zmluvy dlžná suma predstavuje celkovo 9 450,71 PLN (približne 2 113 eur), ktorá má byť predmetom 60 týždenných platieb vo výške 157 PLN (približne 35 eur).
- 23 Celková dlžná suma zahŕňa okrem požičanej sumy 6 240 PLN (približne 1 395 eur) celkové náklady spojené s pôžičkou vo výške 3 210,71 PLN (približne 718 eur), ktoré znáša dlžník. Tieto celkové náklady pozostávajú jednak z úrokov vo výške 385,87 PLN (približne 86 eur) a jednak z nákladov bez úrokov vo výške 2 824,84 PLN (približne 632 eur), konkrétne „províziu za poskytnutie“

nutie úveru“ vo výške 556,96 PLN (približne 125 eur), „administratívne poplatky“ vo výške 40 PLN (približne 9 eur) a „poplatok za flexibilný splátkový kalendár“ vo výške 2 227,88 PLN (približne 498 eur).

- 24 Uvedená zmluva stanovuje, že týždenné splátky sú splatné v mieste bydliska dlžníka rovnakým spôsobom, aký je opísaný v bode 21 tohto rozsudku.
- 25 Zmluva uzavretá s KM 7. augusta 2019 sa týka úveru vo výške 6 000 PLN (približne 1 343 eur) s ročnou úrokovou sadzbou 10 %. V súlade s touto zmluvou dlžná suma predstavuje celkovo 12 318,03 PLN (približne 2 757 eur), ktorá má byť predmetom 27 týždenných platieb približne vo výške 456 PLN (približne 102 eur).
- 26 Celková dlžná suma zahŕňa okrem požičanej sumy 6 000 PLN (približne 1 343 eur) celkové náklady spojené s pôžičkou vo výške 6 318,03 PLN (približne 1 414 eur), ktoré znáša dlžník. Tieto celkové náklady pozostávajú jednak z úrokov vo výške 793,83 PLN (približne 178 eur) a jednak z nákladov odlišných od úrokov, a to „provízia za poskytnutie úveru“ vo výške 4 143,15 PLN (približne 927 eur) a „administratívne poplatky“ vo výške 1 381,05 PLN (približne 309 eur).
- 27 ZL, KU a KM podali jednotlivo na Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Okresný súd Varšava, Poľsko), ktorý je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, návrhy týkajúce sa zmlúv, ktoré ich viažu so spoločnosťou Provident Polska, a to jednotlivo 15. apríla, 17. mája a 14. septembra 2021.
- 28 V poslednej fáze písomných podaní predložených vnútroštátnemu súdu každý z nich v podstate navrhuje, aby sa určilo, že podmienky zmluvy o pôžičke, ktoré sa ich týkajú, týkajúce sa nákladov spojených s úverom, odlišných od úrokov, nemožno voči nim uplatniť z dôvodu ich nekalej povahy z dôvodu zjavne nadhodnotených a neprímeraných poplatkov a provízií. Tieto poplatky a provízie sú neprímerané vo vzťahu k požičanej sume a v skutočnosti predstavujú hlavný zdroj príjmov poskytovateľa úveru.
- 29 Návrh KU sa tiež týka sumy 240 PLN (približne 53 eur) uvedenej v zmluve o pôžičke, ktorá sa ho týka, ako sumy zaplatenej na účet podľa pokynov dlžníka, uvedených v žiadosti o poskytnutie pôžičky.
- 30 Provident Polska navrhuje zamietnuť žaloby, ktoré podali ZL, KU a KM, a proti každému z nich podala protinávrh na uloženie povinnosti zaplatiť jej sumy zodpovedajúce časti provízií a poplatkov stanovených v zmluve o pôžičke, ktorá sa jej týka, ktorá zostala nezaplatená. Žalobcovia vo veci samej navrhujú zamietnuť tento protinávrh.
- 31 Vnútroštátny súd sa v prvom rade pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že podmienky stanovujúce poplatky a provízie, ktoré sa majú zaplatiť, splatné predajcovi alebo dodávateľovi, môžu byť vyhlásené za nekalé len z dôvodu, že tieto poplatky a provízie sú zjavne neprímerané vo vzťahu k plneniu poskytovanému predajcom alebo dodávateľom.
- 32 V tejto súvislosti uvádza, že je normálne, že úverová spoločnosť sa snaží pokryť svoje prevádzkové náklady, ako aj riziká platobnej neschopnosti a dosiahnuť zisk. Zdá sa mu však, že v konaniach vo veci samej odmena, ktorú si poskytovateľ úveru obstará v relatívne krátkom čase, prekračuje takúto normu, keďže táto odmena zodpovedá viacerým desiatkam percentuálnych bodov požičanej sumy, ba dokonca sa blíži tejto sume.

- 33 Domnieva sa, že náklady spojené s „flexibilným splátkovým kalendárom“ a „províziou za poskytnutie úveru“ sú veľmi vysoké a nezodpovedajú skutočnej službe a že skutočné náklady, na ktoré sa vzťahujú „administratívne poplatky“, sú zanedbateľné. Uvádza, že tieto poplatky, rovnako ako „provízia za poskytnutie úveru“, sa v konečnom dôsledku vzťahujú výlučne na poskytnutie dotknutej pôžičky.
- 34 Preskúmanie údajov týkajúcich sa konaní vo veci samej, ako aj desiatky ďalších, ktoré boli predmetom nedávnych rozhodnutí rôznych senátov súdu, ktorého súčasťou je vnútroštátny súd, tento súd podnecuje k úvahe, že ekonomický model žalovanej vo veci samej môže spočívať v poskytovaní pôžičiek na malé sumy na krátke obdobia, z ktorých plynú výhody nielen z úrokov, ale najmä z nákladov spojených s úverom odlišných od úrokov, ktoré vo všeobecnosti predstavujú 70 až 90 % požičanej sumy.
- 35 Okrem toho vnútroštátny súd poznamenáva, že značná časť pôžičiek poskytnutých žalovanou vo veci samej sa týka tých istých osôb. V tejto súvislosti sa domnieva, že je všeobecne známe, že osoby, ktoré uzatvárajú krátkodobé pôžičky, sú vo všeobecnosti osoby, ktoré majú ťažkosti so správou svojich financií a ktoré sa z dôvodu, že nemôžu získať pôžičku od banky, obracajú na úverové inštitúcie poskytujúce pôžičky za veľmi nepriaznivých podmienok, ktorých náklady sú natoľko vysoké, že dlžníci často nemajú iné riešenie ako uzavrieť novú pôžičku na splatenie predchádzajúcej pôžičky, na základe čoho sa dostanú do „špirály zadlženia“ s narastajúcimi sumami, ktoré vo veľkej miere prekračujú pôvodne požičanú sumu.
- 36 V druhom rade sa vnútroštátny súd pýta na zlučiteľnosť článku 189 a článku 316 ods. 1 Civilného sporového poriadku, ako ich vykladá Sąd Najwyższy (Najvyšší súd, Poľsko), s článkom 7 ods. 1 smernice 93/13 a zásadou efektivity.
- 37 V súlade s týmito ustanoveniami Civilného sporového poriadku možno určovacej žalobe vyhovieť len vtedy, ak žalobca preukáže, že má záujem na konaní a že tento záujem pretrváva až do skončenia pojednávania. Vnútroštátny súd uvádza, že podľa judikatúry Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) takýto záujem existuje, ak je objasnenie právnej situácie objektívne odôvodnené pochybnosťami a je nevyhnutné. Je to vylúčené najmä vtedy, keď možno úplnejšiu ochranu údajného práva získať inou žalobou, napríklad preto, že došlo k porušeniu tohto práva, ktoré samo osebe zakladá právo na plnenie podliehajúce ochrane.
- 38 V prípade dlžníka má tento záujem na určení rozsahu, či dokonca existencie svojho záväzku, pokiaľ jeho veriteľ nepožiadal o splnenie tohto záväzku. Ak sa o tento výkon žiada, musí tento dlžník zabezpečiť svoju obranu v rámci konania týkajúceho sa tohto návrhu na výkon rozhodnutia. Rovnako, ak dlžník zaplatil sumu na základe splnenia záväzku, ktorý považuje za pochybný, má k dispozícii širšiu žalobu, než je určovacia žaloba, a to žalobu o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu.
- 39 Otázka vnútroštátneho súdu vychádza zo skutočnosti, že hoci spotrebiteľ preukáže neúčinnosť alebo neplatnosť zmluvy alebo jej častí, jeho určovacia žaloba musí byť zamietnutá, ak nepreukáže svoj záujem na konaní. Okrem toho neexistencia zákonnej definície tohto pojmu spôsobuje rozdiely v rozhodnutiach vydaných v tejto súvislosti a v dôsledku toho neistotu pre spotrebiteľov, ktorá by ich mohla viesť k váhaniu s podaním žaloby o určenie nekalej povahy podmienok zmluvy, uzavretej s predajcom alebo dodávateľom, vzhľadom na riziko, že táto žaloba bude zamietnutá pre nedostatok záujmu, a preto musia znášať trovy konania.

- 40 V treťom a poslednom rade sa vnútroštátny súd pýta, či zásada proporcionality a zásada právnej istoty bránia zrušeniu zmlúv uzavretých medzi ZL a KU z dôvodu neplatnosti podmienky, podľa ktorej môžu byť týždenné platby vykonávané len v hotovosti prostredníctvom zástupcu spoločnosti Provident Polska pri jeho návšteve v mieste bydliska dlžníka. Táto podmienka je totiž nekalá, pretože nepredstavuje výhodu pre dlžníka, ale mu bráni v týždenných splátkach obvyklým spôsobom na základe bankových platieb, a vysvetľuje sa len možnosťou, ktorú ponúka poskytovateľovi úveru vykonať emocionálny nátlak na dlžníka. V dôsledku toho uvedená podmienka nie je pre neho záväzná.
- 41 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti uvádza, že odstránenie nekalej časti podmienky stanovujúcej spôsob splácania úveru by viedlo k zmene jej obsahu, čo by malo vplyv na jej podstatu tak, že by to mala byť celá táto podmienka, ktorá nie je pre spotrebiteľa záväzná. V prípade neexistencie uvedenej podmienky by však dotknuté zmluvy už nemohli byť plnené, pretože už neobsahujú žiadne ustanovenie týkajúce sa spôsobov splácania a nie je možné vykladať ich tak, že povoľujú platby na základe bankových platieb, pretože zmluvné strany zamýšľali vylúčiť tento spôsob splácania. Okrem toho nie je namieste uplatniť dispozitívne ustanovenia vnútroštátneho práva, pretože nemožnosť plniť dotknuté zmluvy nevystavuje dotknutých spotrebiteľov obzvlášť škodlivým dôsledkom, pretože sú povinní len splatiť sumu istiny pôžičky.
- 42 Za týchto okolností Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Okresný súd Varšava) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky:
- „1. Má sa článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že umožňuje, aby sa za nekalú považovala zmluvná podmienka, ktorá predajcovi alebo dodávateľovi priznáva poplatok alebo províziu v zjavne neprimeranej výške vo vzťahu k nim ponúkanej službe?
  2. Majú sa článok 7 ods. 1 smernice 93/13 a zásada efektivity vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave alebo výkladu tejto úpravy súdom, podľa ktorých je záujem spotrebiteľa na konaní nevyhnutný na vyhovie žalobe spotrebiteľa proti predajcovi alebo dodávateľovi o určenie neplatnosti alebo neúčinnosti zmluvy alebo jej časti obsahujúcej nekalé podmienky?
  3. Majú sa článok 6 ods. 1 smernice 93/13 a zásady efektivity, proporcionality a právnej istoty vykladať v tom zmysle, že umožňujú konštatovať, že zmluva o pôžičke, ktorej podmienka... stanovujúca spôsob splácania úveru bola ako jediná uznaná za nekalú, nemôže byť po odstránení tejto nekalej podmienky ďalej záväzná, a preto je neplatná.“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

- 43 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že podmienka týkajúca sa nákladov odlišných od úrokov v zmluve o pôžičke, uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, ktorá stanovuje, že spotrebiteľ zaplatí poplatok alebo províziu, ktorého suma je zjavne neprimeraná vo vzťahu k službe poskytnutej ako protihodnota, môže mať nekalú povahu.

- 44 Je potrebné pripomenúť, že podľa článku 3 ods. 1 smernice 93/13 zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.
- 45 Podľa ustálenej judikatúry preskúmanie existencie takejto značnej nerovnováhy sa nemôže obmedzovať na kvantitatívne ekonomické posúdenie spočívajúce v porovnaní jednak celkovej hodnoty plnenia, ktoré je predmetom zmluvy, a jednak nákladov, ktoré na základe zmluvnej podmienky znáša spotrebiteľ. Značná nerovnováha totiž môže vyplývať už zo samotnej skutočnosti dostatočne závažného narušenia právneho postavenia, v ktorom sa spotrebiteľ ako strana predmetnej zmluvy nachádza na základe platných vnútroštátnych predpisov, či už formou zúženia obsahu práv, ktoré mu podľa týchto predpisov vyplývajú zo zmluvy, prekážky v ich výkone, alebo tiež formou prenesenia dodatočnej povinnosti, ktorú vnútroštátne predpisy nestanovujú, na spotrebiteľa [rozsudky z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 51, a zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 51].
- 46 Z tejto judikatúry vyplýva, že ak vnútroštátny súd zistí, že kvantitatívne ekonomické posúdenie nevykazuje značnú nerovnováhu, nemôže obmedziť svoje preskúmanie na toto posúdenie. V takom prípade mu prináleží preskúmať, či takáto nerovnováha vyplýva z inej okolnosti, akou je obmedzenie práva vyplývajúceho z vnútroštátneho práva alebo dodatočná povinnosť, ktorú toto právo nestanovuje.
- 47 Naopak, ak sa na základe kvantitatívneho ekonomického posúdenia javí značná nerovnováha, možno ju konštatovať bez toho, aby bolo potrebné skúmať iné prvky. V prípade zmluvy o úvere k takémuto zisteniu môže dôjsť najmä vtedy, ak sa služby poskytované ako protihodnota nákladov odlišných od úrokov v primeranej miere netýkajú plnení uskutočnených v rámci uzavretia alebo správy tejto zmluvy, alebo ak sa sumy, ktoré znáša spotrebiteľ ako poplatok za poskytnutie a správu úveru, zdajú byť zjavne neprimerané vo vzťahu k požičanej sume. Vnútroštátnemu súdu v tejto súvislosti prináleží zohľadniť účinok ostatných zmluvných podmienok, a to s cieľom určiť, či uvedené podmienky vytvárajú značnú nerovnováhu na úkor dlžníka (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 95).
- 48 V prejednávanej veci vnútroštátny súd vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o primeranosť vzťahu medzi sumou požičanou každému zo žalobcov vo veci samej a celkovou výškou nákladov odlišných od úrokov, ktoré majú znášať, pričom táto suma sa zdá byť zjavne neprimeraná plneniam, ktoré obvykle charakterizujú poskytnutie a správu úveru, ako aj výške poskytnutých úverov. Z judikatúry pripomenutej v predchádzajúcom bode tohto rozsudku vyplýva, že takéto konštatovanie môže charakterizovať značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán vyplývajúcich zo zmluvy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.
- 49 Vzhľadom na to prináleží vnútroštátnemu súdu, aby najprv overil, či posúdenie prípadnej nekalej povahy predmetných zmluvných podmienok týkajúcich sa nákladov spojených s úverom odlišných od úrokov nie je vylúčené podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13.
- 50 Podľa tohto ustanovenia a s výhradou článku 8 tejto smernice sa posúdenie nekalej povahy podmienok totiž netýka ani definície hlavného predmetu zmluvy, ani primeranosti medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami a tovarom poskytovanými ako protihodnota na strane druhej, pokiaľ sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne.

- 51 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že provízia týkajúca sa odmeny za služby súvisiace s preskúmaním, poskytnutím alebo vybavením pôžičky alebo úveru alebo iných podobných služieb súvisiacich s činnosťou poskytovateľa úveru v súvislosti s poskytnutím tejto pôžičky alebo tohto úveru, nemôže byť považovaná za súčasť hlavných záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy o úvere [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, body 22 a 23].
- 52 Naproti tomu podmienky týkajúce sa protihodnoty, ktorú má zaplatiť spotrebiteľ poskytovateľovi úveru alebo ktorá má vplyv na skutočnú cenu, ktorú má spotrebiteľ zaplatiť tomuto poskytovateľovi, teda v zásade nepatria do tejto druhej kategórie podmienok uvedenej v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, pokiaľ ide o otázku, či je výška protihodnoty alebo cena, ktorá je dohodnutá v zmluve, primeraná službe poskytovanej ako protiplnenie poskytovateľom úveru (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 35, ako aj citovanú judikatúru).
- 53 Poľská vláda však poukazuje na to, že článok 3851 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorým sa preberá článok 4 ods. 2 smernice 93/13 do poľského práva, umožňuje preskúmanie vzťahu medzi cenou a službou, ak ide o podmienky, ktoré nesúvisia s hlavnými plneniami zmluvných strán, čím sa stanovuje širšia ochrana spotrebiteľa. V rozsahu, v akom takéto vnútroštátne ustanovenie skutočne priznáva výnimke stanovenej v uvedenom článku 4 ods. 2 reštriktívnejší rozsah tým, že umožňuje rozsiahlejšie preskúmanie prípadnej nekalej povahy zmluvných podmienok, ktoré patria do pôsobnosti tejto smernice, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, pritom prispieva k cieľu ochrany spotrebiteľov sledovanému uvedenou smernicou a patrí do možnosti, ktorú členským štátom priznáva jej článok 8, a to prijať alebo ponechať v platnosti prísnejšie ustanovenia, ktoré majú zabezpečiť vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľa (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, body 83 až 85).
- 54 Okrem toho, hoci sa pred vnútroštátnym súdom namieta proti nekalej povahe takejto podmienky z dôvodu neexistencie skutočného plnenia zo strany poskytovateľa úveru, ktoré by mohlo predstavovať protihodnotu provízie, ktorú stanovuje, takto nastolená otázka sa netýka primeranosti výšky tejto provízie a akéhokoľvek plnenia, a teda nepatrí do pôsobnosti článku 4 ods. 2 smernice 93/13 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 70 a citovanú judikatúru).
- 55 Vnútroštátnemu súdu navyše prináleží overiť, či bol spotrebiteľ informovaný o dôvodoch odôvodňujúcich zaplatenie uvedenej provízie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 41).
- 56 Napokon treba uviesť, že vylúčenie uvedené v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 v každom prípade nemá vplyv na dodržanie požiadavky transparentnosti, ktorú toto ustanovenie ukladá a ktorá má rovnaký rozsah ako požiadavka uvedená v článku 5 tejto smernice a má sa chápať tak, že vyžaduje nielen to, aby dotknutá podmienka bola pre spotrebiteľa zrozumiteľná z gramatického hľadiska, ale aj to, aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe presných a zrozumiteľných kritérií posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, body 36 a 37, ako aj citovanú judikatúru).

- 57 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že bez toho, aby bol poskytovateľ úveru povinný v zmluve podrobne uviesť povahu všetkých služieb poskytovaných za protihodnotu v podobe poplatkov alebo provízií stanovených v určitých zmluvných podmienkach, je potrebné, aby jednak povaha skutočne poskytnutých služieb mohla byť rozumne pochopená alebo vyvodená zo zmluvy posudzovanej ako celok, a jednak, aby spotrebiteľ mohol overiť, či sa jednotlivé poplatky alebo služby, ktoré znáša, neprekrývajú. Toto preskúmanie sa musí vykonať vzhľadom na všetky relevantné skutkové okolnosti, medzi ktoré patria nielen podmienky dotknutej zmluvy, ale aj reklama a informácie poskytnuté veriteľom v rámci vyjednávania zmluvy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, body 44 a 45).
- 58 Z toho vyplýva, že ak by vnútroštátny súd konštatoval, že dotknuté podmienky nie sú formulované jasne a zrozumiteľne, mali by byť v každom prípade predmetom posúdenia z hľadiska ich prípadnej nekalej povahy, aj keby tento súd okrem toho usúdil, že tieto podmienky sú súčasťou hlavného predmetu zmluvy alebo že sú v skutočnosti spochybnené vzhľadom na primeranosť ceny alebo odmeny vo vzťahu k službám poskytovaným za protihodnotu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 72 a citovanú judikatúru).
- 59 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že pokiaľ preskúmanie prípadnej nekalej povahy podmienky týkajúcej sa nákladov odlišných od úrokov v zmluve o úvere, uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, nie je vylúčené podľa článku 4 ods. 2 tejto smernice v spojení s článkom 8 tejto smernice, možno konštatovať nekalú povahu takejto podmienky s prihliadnutím na skutočnosť, že táto podmienka stanovuje zaplatenie poplatku alebo provízie týmto spotrebiteľom vo výške, ktorá je zjavne neprimeraná vo vzťahu k službe poskytnutej ako protihodnota.

O druhej otázke

- 60 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá tak, ako ju vykladá judikatúra, aby bolo možné vyhovieť žalobe spotrebiteľa na určenie neúčinnosti nekalej podmienky uvedenej v zmluve, uzavretej s predajcom alebo dodávateľom, vyžaduje dôkaz preukazujúci záujem na konaní, keď sa zistí, že takýto záujem chýba, ak tento spotrebiteľ disponuje žalobou o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, alebo ak sa môže odvolávať na túto neúčinnosť v rámci svojej obrany voči protinávhrhu na vykonanie, ktorý voči nemu tento predajca alebo dodávateľ podal na základe tejto podmienky.
- 61 Na úvod treba pripomenúť, že v prípade neexistencie osobitnej právnej úpravy Únie v danej oblasti patria podmienky uplatnenia ochrany spotrebiteľov stanovenej v smernici 93/13 do pôsobnosti vnútroštátneho právneho poriadku členských štátov na základe zásady ich procesnej autonómie. Tieto náležitosti však nesmú byť menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné vnútroštátne konania (zásada ekvivalencie) ani nesmú byť naformulované tak, aby v praxi spôsobili nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných právnym poriadkom Únie (zásada efektivity) (rozsudok z 13. júla 2023, CAJASUR Banco, C-35/22, EU:C:2023:569, bod 23 a citovaná judikatúra).
- 62 Preto s výhradou dodržania týchto dvoch zásad otázka záujmu spotrebiteľa na konaní v rámci žaloby o určenie neúčinnosti nekalých podmienok, ako aj otázka náhrady trov konania v súvislosti s takouto žalobou patria do procesnej autonómie členských štátov.

- 63 Pokiaľ ide konkrétnejšie o zásadu efektivity, ktorá je ako jediná uvedená v tejto otázke, treba uviesť, že každý prípad, v ktorom je nastolená otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie vedie k nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu výkonu práva Únie, sa musí skúmať s prihliadnutím na postavenie tohto ustanovenia v celom konaní, ako aj na priebeh a jeho osobitosti na jednotlivých vnútroštátnych súdoch. Z tohto hľadiska je potrebné prípadne zohľadniť zásady, ktoré sú základom vnútroštátneho súdneho systému, ako sú napríklad ochrana práva na obranu, zásada právnej istoty a požiadavka na riadny priebeh konania (rozsudok z 13. júla 2023, CAJASUR Banco, C-35/22, EU:C:2023:569, bod 25 a citovaná judikatúra).
- 64 Navyše vzhľadom na povahu a význam verejného záujmu, na ktorom spočíva ochrana spotrebiteľov, ktorí sa voči predajcom alebo dodávateľom nachádzajú v nevýhodnejšom postavení, smernica 93/13, ako vyplýva z jej článku 7 ods. 1 tejto smernice v spojení s jej dvadsiatym štvrtým odôvodnením, ukladá členským štátom povinnosť stanoviť primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcu alebo dodávateľa (rozsudok z 13. júla 2023, CAJASUR Banco, C-35/22, EU:C:2023:569, bod 22 a citovaná judikatúra).
- 65 Uvedená smernica tak priznáva spotrebiteľovi právo obrátiť sa na súd s cieľom určiť nekalú povahu podmienky v zmluve, ktorú s ním uzavrel predajca alebo dodávateľ, a vylúčiť jej uplatnenie (rozsudok zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 98, ako aj citovaná judikatúra).
- 66 Okrem toho povinnosť členských štátov stanoviť procesné podmienky umožňujúce zabezpečiť dodržiavanie práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú zo smernice 93/13 proti používaniu nekalých podmienok, zahŕňa požiadavku účinnej súdnej ochrany zakotvenú aj v článku 47 Charty. Táto ochrana musí platiť najmä pri definovaní procesných podmienok týkajúcich sa žalôb založených na práve Únie. Ochrana spotrebiteľa však nie je absolútna. Skutočnosť, že konkrétne konanie zahŕňa určité procesné požiadavky, ktoré spotrebiteľ musí dodržiavať, aby mohol uplatniť svoje práva, teda neznamená, že mu bolo odňaté právo na účinnú súdnu ochranu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. mája 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, body 49 a 50, ako aj citovanú judikatúru).
- 67 V tejto súvislosti treba uviesť, že existencia záujmu na konaní predstavuje hlavnú a prvú podmienku akéhokoľvek súdneho opravného prostriedku (rozsudok z 23. novembra 2017, Bionorica a Diapharm/Komisija, C-596/15 P a C-597/15 P, EU:C:2017:886, bod 83). Požiadavka záujmu na konaní najmä tým, že zabraňuje zahľteniu súdov žalobami, ktoré sú v skutočnosti určené na získanie právneho poradenstva, sleduje všeobecný záujem na riadnom výkone spravodlivosti a môže prevážiť nad osobitnými záujmami (pozri analogicky rozsudok z 31. mája 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, bod 51 a citovanú judikatúru).
- 68 V dôsledku toho, ako v podstate uviedol generálny advokát v bodoch 30 až 32 svojich návrhov, treba konštatovať, že takáto požiadavka je v zásade legitímna.
- 69 Iba v prípade, ak by procesné pravidlá boli tak zložité a obsahovali tak prísne požiadavky, by išli nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie ich cieľa, aby tieto pravidlá neprimerane ovplyvnili právo spotrebiteľa na účinnú súdnu ochranu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. mája 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, bod 52), a v dôsledku toho sú v rozpore so zásadou efektivity, keďže nadmerne sťažujú výkon práv, ktoré spotrebiteľom priznáva smernica 93/13.

- 70 V prejednávanej veci zo skutočností, ktorými disponuje Súdny dvor, vyplýva, že spotrebiteľia, ktorí sú žalobcami vo veci samej, už čiastočne splnili povinnosti stanovené v dotknutých podmienkach, keď podali žaloby, ktorými sa domáhali určenia ich nekalej povahy. V tejto súvislosti sa zdá, že vnútroštátny súd uvádza, že vzhľadom na relevantné ustanovenia vnútroštátneho práva, ako ich vykladá vnútroštátna judikatúra, by mali byť žaloby o určenie, ktoré mu boli predložené, zamietnuté z dôvodu nedostatku záujmu na konaní a spotrebiteľia zaviazaní na náhradu trov konania z dvoch dôvodov.
- 71 Po prvé, ak si určitá osoba už v prejednávanej veci čiastočne splnila zmluvnú povinnosť, nedostatok záujmu na konaní o určenie neexistencie tejto povinnosti vyplýva zo skutočnosti, že táto osoba má k dispozícii žalobu považovanú za žalobu, ktorá viac chráni jej práva, a to žalobu o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, v rámci ktorej by mohla dosiahnuť, aby bola jej zmluvnej strane uložená povinnosť vrátiť jej sumy zaplatené v rámci plnenia sporného záväzku.
- 72 Po druhé, ak osoba spochybňuje existenciu záväzku, ktorý ešte ani čiastočne nespĺnila, stratila by svoj záujem na konaní o určenie, keďže jej zmluvná strana podá žalobu s cieľom dosiahnuť plnenie tohto záväzku, v prejednávanej veci protinávrh, aby sa mohla odvolať na neexistenciu dotknutého záväzku v rámci svojej obrany proti žalobe tejto zmluvnej strany.
- 73 Poľská vláda však spochybňuje, že by judikatúra Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) týkajúca sa uplatňovania článku 189 a článku 316 ods. 1 Civilného sporového poriadku obsahovala dôsledky opísané vnútroštátnym súdom. Treba však pripomenúť, že v rámci prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru neprináleží vyjadrovať sa k výkladu vnútroštátnych ustanovení a posúdiť, či je výklad alebo uplatnenie vnútroštátnym súdom správny, keďže takýto výklad patrí do výlučnej právomoci tohto súdu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. novembra 2020, Sociálna poisťovňa, C-799/19, EU:C:2020:960, body 44 a 45, ako aj citovanú judikatúru). Nasledujúce úvahy sú teda formulované na základe informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom.
- 74 V prvej situácii uvedenej v bode 71 tohto rozsudku, ako uviedol generálny advokát v bode 41 svojich návrhov, by zamietnutie žaloby spotrebiteľa o určenie nekalej povahy zmluvných podmienok z dôvodu neexistencie dostatočného záujmu na konaní, ale nie akéhokoľvek záujmu na konaní, a zaviazania spotrebiteľa na náhradu trov konania, pričom sa odkáže na podanie odvolania, viedlo k tomu, že v konaniach, ktorých cieľom je priznať spotrebiteľom ochranu sledovanú smernicou 93/13, by bol zdrojom značnej zložitosti, náročnosti, nákladov a právnej neistoty, ktorý by ich mohol odradiť od uplatňovania práv, ktoré im vyplývajú z tejto smernice 93/13, v rozpore so zásadou efektivity.
- 75 Okrem toho, ako bolo zdôraznené v tom istom bode návrhov generálneho advokáta, v kontexte, o aký ide vo veciach samých, by zamietnutie určovacej žaloby spotrebiteľa a uloženie mu povinnosti podať žalobu, ktorá lepšie chráni jeho práva, hoci vnútroštátny súd bude v každom prípade povinný preskúmať právnu problematiku, ktorej sa týka táto určovacia žaloba, v rámci protinávru podaného predajcom alebo dodávateľom, bolo v rozpore so všeobecným záujmom na riadnom výkone spravodlivosti, najmä s požiadavkou hospodárnosti konania.
- 76 Napokon, keďže treba konštatovať, že druhá otázka sa týka aj druhej situácie uvedenej v bode 72 tohto rozsudku, v ktorej spotrebiteľ po tom, čo podal žalobu o určenie nekalej povahy zmluvnej podmienky, stratí záujem na konaní v priebehu konania z dôvodu, že predajca alebo dodávateľ podal protinávrh na dosiahnutie plnenia záväzku, stanoveného v tejto podmienke, ak by spotrebiteľ nepodal žalobu a zaviazal ho na náhradu trov konania bez ohľadu na prípadné určenie

nekalej povahy uvedenej nekalej podmienky, znamenalo by to, že by mu vzniklo finančné riziko o to viac, že vznik tohto rizika by záviselo výlučne od procesnej iniciatívy predajcu alebo dodávateľa. Podmieniť rozhodnutie o rozdelení trov konania vyplývajúce zo žaloby spotrebiteľa takouto iniciatívou predajcu alebo dodávateľa by mohlo spotrebiteľa odradiť od výkonu jeho práva obrátiť sa na súd, aby sa domáhal určenia nekalej povahy zmluvnej podmienky a vylúčiť jeho uplatnenie, v rozpore so zásadou efektivity (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 98, ako aj citovanú judikatúru).

- 77 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať, že článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá tak, ako ju vykladá judikatúra, aby bolo možné vyhovieť žalobe spotrebiteľa na určenie neúčinnosti nekalej podmienky uvedenej v zmluve, uzavretej s predajcom alebo dodávateľom, vyžaduje dôkaz preukazujúci záujem na konaní, keď sa zistí, že takýto záujem chýba, ak tento spotrebiteľ disponuje žalobou o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, alebo ak sa môže odvolávať na túto neúčinnosť v rámci svojej obrany voči protinávhrhu na vykonanie, ktorý voči nemu tento predajca alebo dodávateľ podal na základe tejto podmienky.

O tretej otázke

- 78 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 6 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadami efektivity, proporcionality a právnej istoty vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby bola zmluva o úvere, uzavretá medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, vyhlásená za neplatnú v prípade, že sa určí, že iba podmienka tejto zmluvy stanovujúca konkrétne spôsoby splácania súm dlžných v pravidelných splátkach je nekalá a že uvedená zmluva nemôže ďalej existovať bez tejto podmienky.
- 79 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti uvádza, že jediná podmienka stanovujúca všetky spôsoby, ako aj splátky dotknutých úverov, obsahuje ustanovenie, podľa ktorého spotrebiteľ môže vykonávať týždenné platby len v hotovosti prostredníctvom obchodného zástupcu spoločnosti Provident Polska pri jeho návšteve v mieste bydliska spotrebiteľa. Domnieva sa, že takéto ustanovenie je nekalé, a to v podstate z dôvodu, že nezodpovedá žiadnemu inému cieľu, než umožniť poskytovateľovi úveru vyvíjať protiprávny tlak na dlžníka. Toto ustanovenie treba preto vyhlásiť za neplatné a v dôsledku toho za neplatnú celú podmienku, ktorej je súčasťou, pretože zásah obmedzený na vypustenie uvedeného ustanovenia by viedol k zmene obsahu tejto doložky tak, že by sa zmenila jej podstata. V prípade neexistencie iných podmienok umožňujúcich určiť spôsoby splácania týchto pôžičiek je však nemožné splniť dotknuté zmluvy.
- 80 Pokiaľ ide o dôsledky, ktoré treba vyvodiť z konštatovania nekalej povahy podmienky zmluvy medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom, článok 6 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje, že členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.
- 81 V súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora nie je cieľom tohto ustanovenia a najmä jeho druhej časti vety vyhlásiť všetky zmluvy obsahujúce nekalé podmienky za neplatné, ale nahradiť formálnu rovnováhu, ktorú zmluva nastoluje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť, pričom je spresnené, že

predmetná zmluva musí v zásade ďalej existovať bez akejkoľvek zmeny okrem zmeny vyplývajúcej z vypustenia nekalých podmienok. Ak je splnená táto posledná uvedená podmienka, možno predmetnú zmluvu zachovať, pokiaľ je jej ďalšia existencia bez nekalých podmienok v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva právne možná, čo treba overiť na základe objektívneho prístupu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 39 a citovanú judikatúru).

- 82 Tento objektívny prístup najmä znamená, že situáciu jednej zo zmluvných strán nemožno považovať za rozhodujúce kritérium pre budúci osud zmluvy obsahujúcej jednu alebo viacero nekalých podmienok, takže posúdenie možnosti, že takáto zmluva zostane bez týchto podmienok, vnútroštátnym súdom sa nemôže zakladať len na prípadnej výhodnosti vyhlásenia neplatnosti tejto zmluvy ako celku pre spotrebiteľa (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. apríla 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, body 56 a 57, ako aj citovanú judikatúru).
- 83 Článok 6 ods. 1 druhá časť vety smernice 93/13 teda sama osebe neuvádza kritériá upravujúce možnosť, aby zmluva zostala zachovaná bez nekalých podmienok, ale ponecháva na členské štáty, aby vo svojich vnútroštátnych právnych poriadkoch definovali spôsoby, v rámci ktorých sa preukazuje určenie nekalej povahy podmienky obsiahnutej v zmluve a konkretizujú sa právne účinky tohto určenia. V každom prípade takéto určenie musí umožniť navrátenie právnej a skutkovej situácie, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal, ak by takáto nekalá podmienka neexistovala (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 66).
- 84 V dôsledku toho, pokiaľ vnútroštátny súd usúdi, že na základe relevantných ustanovení jeho vnútroštátneho práva nie je zachovanie zmluvy bez nekalých podmienok, ktoré obsahuje, možné, článok 6 ods. 1 smernice 93/13 v zásade nebráni tomu, aby bola vyhlásená za neplatnú (rozsudok z 3. októbra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 43).
- 85 Cieľ navrátenia právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, ktorý by bol v prípade neexistencie nekalej podmienky, však treba sledovať v súlade so zásadou proporcionality, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie vyžadujúcu, aby vnútroštátna právna úprava vykonávajúca toto právo nešla nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa [pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. júna 2023, Bank M. (Dôsledky vyhlásenia zmluvy za neplatnú), C-520/21, EU:C:2023:478, bod 73 a citovanú judikatúru].
- 86 Z toho dôvodu v prípade, že určenie dôsledkov, ktoré treba v súlade s vnútroštátnym právom vyvodiť z určenia nekalej povahy podmienky, pokiaľ ide o zachovanie alebo nezachovanie zmluvy, ktorej je súčasťou, na základe objektívneho prístupu neponecháva vnútroštátnemu súdu nijakú mieru voľnej úvahy ani výkladu, tento súd nemôže dospieť k záveru o neplatnosti tejto zmluvy, ak právnu a skutkovú situáciu, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal, ak by táto nekalá podmienka neexistovala, možno obnoviť a zároveň zachovať uvedenú zmluvu.
- 87 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že vnútroštátny súd môže nahradiť nekalú podmienku ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy alebo príslušným ustanovením v prípade dohody zmluvných strán predmetnej zmluvy pod podmienkou, že toto nahradenie je v súlade s cieľom článku 6 ods. 1 smernice 93/13 a umožňuje obnoviť skutočnú rovnováhu medzi právami a záväzkami zmluvných strán. Táto výnimočná možnosť sa však obmedzuje na prípady, v ktorých by v dôsledku vyhlásenia nekalej podmienky za neplatnú musel súd zrušiť zmluvu ako celok, v dôsledku čoho by bol spotrebiteľ vystavený obzvlášť škodlivým následkom, takže by bol penalizovaný [pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank,

C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 33, ako aj citovanú judikatúru, a z 12. januára 2023, D.V. (Odmena advokáta – Zásada hodinovej sadzby), C-395/21, EU:C:2023:14, bod 60].

- 88 V prejednávanej veci vnútroštátny súd takúto možnosť vylúčil, keďže vyhlásenie neplatnosti dotknutých zmlúv by nepoškodzovalo spotrebiteľov, ktorí ich podpísali.
- 89 Treba tiež pripomenúť, že ustanovenia smernice 93/13 bránia tomu, aby zmluvná podmienka, ktorá bola posúdená ako nekalá, mohla sčasti aj tak naďalej platiť, a to tak, že sa zrušia prvky, ktoré spôsobujú jej nekalú povahu, ak by takéto zrušenie viedlo k zmene obsahu podmienky s dosahom na jej podstatu (rozsudok z 29. apríla 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 70 a citovaná judikatúra).
- 90 Nie je to tak však v prípade, ak nekalá časť podmienky spočíva v zmluvnom záväzku odlišnom od ostatných ustanovení, ktorý môže byť predmetom individuálneho preskúmania jeho nekalej povahy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. apríla 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 71), pričom ustanovenie stanovujúce takýto záväzok možno považovať za oddeliteľné od ostatných ustanovení dotknutej podmienky.
- 91 Smernica 93/13 totiž nevyžaduje, aby vnútroštátny súd okrem podmienky vyhlásenej za nekalú vylúčil aj podmienky, ktoré neboli ako také kvalifikované, keďže cieľ sledovaný normotvorcom v rámci tejto smernice spočíva v ochrane spotrebiteľa a obnovení rovnováhy medzi zmluvnými stranami tým, že sa vylúči uplatnenie podmienok považovaných za nekalé, pričom sa v zásade zachová platnosť ostatných podmienok dotknutej zmluvy (rozsudok z 29. apríla 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 72 a citovaná judikatúra). Tento záver platí aj pre rôzne ustanovenia tej istej zmluvnej podmienky, pokiaľ odstránenie nekalého ustanovenia nezasahuje do samotnej podstaty tejto podmienky.
- 92 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že jediná podmienka stanovujúca všetky podmienky týkajúce sa splácania dotknutých úverov, ako sú sumy, ktoré sa majú zaplatiť, a rôzne splátky, obsahuje tiež ustanovenie týkajúce sa konkrétnych spôsobov, podľa ktorých sa majú tieto platby vykonať, a to v mieste bydliska dlžníka do rúk obchodného zástupcu poskytovateľa úveru.
- 93 S výhradou posúdenia, ktoré bude musieť vykonať vnútroštátny súd s prihliadnutím na všetky okolnosti týkajúce sa dotknutých zmlúv a relevantných ustanovení vnútroštátneho práva, sa zdá, že ustanovenie určujúce takéto konkrétne spôsoby plnenia platobného záväzku spotrebiteľa predstavuje zmluvný záväzok odlišný od ostatných ustanovení jedinej zmluvnej podmienky, akou je podmienka opísaná v predchádzajúcom bode tohto rozsudku, a má doplnkovú povahu vo vzťahu k prvkom zmluvy, ktoré definujú podstatu tejto podmienky, ako sú tie, ktoré sa týkajú určenia súm, ktoré sa majú zaplatiť, a splátok, ktoré sa majú zaplatiť. Okrem toho sa nezdá, že by odstránenie tohto ustanovenia mohlo ovplyvniť samotnú podstatu dotknutej podmienky, keďže spotrebiteľ je naďalej povinný splniť si svoj záväzok splatenia v súlade s ostatnými podmienkami, ktoré stanovuje táto podmienka, a to výberom akéhokoľvek spôsobu platby spomedzi tých, ktoré sú prípustné podľa vnútroštátneho práva.
- 94 Napokon treba na jednej strane dodať, že určenie nekalej povahy podmienky alebo prípadne časti podmienky zmluvy, na ktorú sa vzťahuje smernica 93/13, musí v zásade viesť k navráteniu právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, v ktorej by sa nachádzal, ak by táto podmienka alebo táto skutočnosť neexistovala [pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. júna 2023, Bank M. (Dôsledky

vyhlásenia zmluvy za neplatnú), C-520/21, EU:C:2023:478, bod 57 a citovanú judikatúru]. Dodržiavanie zásady efektivity teda v zásade závisí od prijatia opatrení umožňujúcich obnovenie tejto situácie.

- 95 Na druhej strane opatrenia, ktoré predstavujú konkrétne vykonanie zákazu nekalých podmienok, nemožno považovať za opatrenia, ktoré sú v rozpore so zásadou právnej istoty [pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. júna 2023, Bank M. (Dôsledky vyhlásenia zmluvy za neplatnú), C-520/21, EU:C:2023:478, bod 72]. S výhradou najmä uplatnenia určitých vnútroštátnych procesných pravidiel, najmä tých, ktoré priznávajú súdnemu rozhodnutiu právnu silu rozhodnutej veci, totiž táto zásada nemôže zasahovať do podstaty práva, ktoré spotrebiteľom priznáva článok 6 ods. 1 smernice 93/13, a to nebyť viazaný podmienkou, ktorá bola vyhlásená za nekalú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 67, 68 a 71).
- 96 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na tretiu otázku odpovedať, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadami efektivity, proporcionality a právnej istoty sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby bola zmluva o úvere, uzavretá medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, vyhlásená za neplatnú v prípade, že sa určí, že iba podmienka tejto zmluvy stanovujúca konkrétne spôsoby splácania súm dlžných v pravidelných splátkach je nekalá a že uvedená zmluva nemôže ďalej existovať bez tejto podmienky. Ak však podmienka obsahuje ustanovenie oddeliteľné od ostatných ustanovení tejto podmienky, ktoré môže byť predmetom individuálneho preskúmania jej nekalej povahy, ktorej odstránenie by umožnilo obnoviť skutočnú rovnováhu medzi zmluvnými stranami bez toho, aby bola dotknutá podstata dotknutej zmluvy, toto ustanovenie vykladané s prihliadnutím na tieto zásady neznamená, že uvedená podmienka, či dokonca táto zmluva, sú ako celok vyhlásené za neplatné.

O trovách

- 97 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. Článok 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách

sa má vykladať v tom zmysle, že:

pokiaľ preskúmanie prípadnej nekalej povahy podmienky týkajúcej sa nákladov odlišných od úrokov v zmluve o úvere, uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, nie je vylúčené podľa článku 4 ods. 2 tejto smernice v spojení s článkom 8 tejto smernice, možno konštatovať nekalú povahu takejto podmienky s prihliadnutím na skutočnosť, že táto podmienka stanovuje zaplatenie poplatku alebo provízie týmto spotrebiteľom vo výške, ktorá je zjavne neprimeraná vo vzťahu k službe poskytnutej ako protihodnota.

2. Článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity

sa má vykladať v tom zmysle, že:

bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá tak, ako ju vykladá judikatúra, aby bolo možné vyhovieť žalobe spotrebiteľa na určenie neúčinnosti nekalej podmienky uvedenej v zmluve, uzavretej s predajcom alebo dodávateľom, vyžaduje dôkaz preukazujúci záujem na konaní, keď sa zistí, že takýto záujem chýba, ak tento spotrebiteľ disponuje žalobou o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, alebo ak sa môže odvolávať na túto neúčinnosť v rámci svojej obrany voči protinávhrhu na vykonanie, ktorý voči nemu tento predajca alebo dodávateľ podal na základe tejto podmienky.

3. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadami efektivity, proporcionality a právnej istoty

sa má vykladať v tom zmysle, že:

nebráni tomu, aby bola zmluva o úvere, uzavretá medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, vyhlásená za neplatnú v prípade, že sa určí, že iba podmienka tejto zmluvy stanovujúca konkrétne spôsoby splácania súm dlžných v pravidelných splátkach je nekalá a že uvedená zmluva nemôže ďalej existovať bez tejto podmienky. Ak však podmienka obsahuje ustanovenie oddeliteľné od ostatných ustanovení tejto podmienky, ktoré môže byť predmetom individuálneho preskúmania jej nekalej povahy, ktorej odstránenie by umožnilo obnoviť skutočnú rovnováhu medzi zmluvnými stranami bez toho, aby bola dotknutá podstata dotknutej zmluvy, toto ustanovenie vykladané s prihliadnutím na tieto zásady neznamená, že uvedená podmienka, či dokonca táto zmluva, sú ako celok vyhlásené za neplatné.

Podpisy